

Groen Verbindt: het buurtonderzoek

Lisa Wilderink

Marian van der Klein

Groen verbindt

HET BUURTONDERZOEK

Mei 2019

Lisa Wilderink

Marian van der Klein

Inhoud

1	Inleiding over het buurtonderzoek en de respondenten	3
2	Bereik van het groene project in de buurt	5
2.1	10% meer bekendheid gekregen onder buurtbewoners	5
2.2	Niet naar het project omdat ...	6
2.3	Wat is er voor nodig om wel naar de tuin toe te gaan?	7
3	Kwetsbaarheid van niet betrokken buurtbewoners en actieve deelnemers vergeleken	8
3.1	Een sociale doorsnee	8
3.2	Buurtbewoners op gezondheid minder kwetsbaar dan actieve deelnemers	8
4	Sociale contacten: bezoekers, actieve deelnemers en niet betrokken buurtbewoners	11
4.1	Deelnemen helpt bij contact maken	11
4.2	Wie niet naar de tuin toekomt zegt bewoners van instellingen minder vaak gedag	13
5	Mening van buurtgenoten over het groene initiatief in hun buurt	15
5.1	Positief omdat ...	15
5.2	Contact tussen groepen, contact tussen buurtbewoners	16
6	Conclusie	17
7	Literatuur	19
	Bijlage	
	Buurtonderzoek 2017 en 2018 vergeleken per project	20

1 Inleiding over het buurtonderzoek en de respondenten

In 2015 is bij het Oranje Fonds het programma Groen Verbindt gestart: een driejarig programma waarmee het Fonds sociale samenhang, sociale participatie en leefbaarheid in buurten wil versterken. Via de ondersteuning van buurttuinen (groene, sociale initiatieven) beoogt het Fonds de ontmoeting tussen buurtbewoners onderling te bevorderen. Daarnaast wil het Fonds ook de ontmoeting tussen buurtbewoners en cliënten van instellingen bevorderen om daarmee contact en wederzijds begrip te stimuleren.

Het Oranje Fonds ondersteunt in Groen Verbindt projecten die een samenwerking zijn van opvang- en zorgorganisaties enerzijds en bewonersorganisaties en welzijnsinstellingen anderzijds. Deze projecten worden drie jaar lang intensief gesteund met begeleiding, advies en financiële middelen.¹

In juni 2017 heeft het Verwey-Jonker Instituut over de Groen Verbindt projecten een tussenrapportage uitgebracht.² In mei 2019 verschijnt de eindrapportage.³ In die rapportages worden de projecten en de werking die zij hebben in de buurt beschreven op basis van onderzoek op locatie en de respons op vragenlijsten uitgezet bij

- Projectleiders
- Actief betrokken deelnemers (deelnemersonderzoek).

In deze rapportage staat het buurtonderzoek in de straten rondom de projecten centraal. Het Verwey-Jonker Instituut heeft in samenwerking met het Oranje Fonds 14 projecten voor buurtonderzoek geselecteerd uit de 27 projecten waarmee het programma is begonnen (in 2018 nog 23 projecten over). Bij de selectie is gestreefd naar een goede spreiding over:

- Cliëntendoelgroepen: ouderen, mensen met een verstandelijke beperking, GGZ-cliënten, mensen met een niet-aangeboren hersenletsel, asielzoekers en verslaafden/(ex-)daklozen.
- Mate van stedelijkheid van het gebied waarin het project ligt: een spreiding over G4, G32, kleinstedse of dorps gebied.
- Mate van openbaarheid van de ruimte waarin het project functioneert: een goede mix van tuinen op instellingsgrond, midden in de buurt in de openbare ruimte of een combinatie van beide.
- Mate van mobilisatie van actieve deelnemers door het project: een spreiding over projecten waar het in 2016 goed, minder goed of niet gelukt is om actieve deelnemers uit de buurt te betrekken.

Het buurtonderzoek kent twee metingen: een keer is het uitgevoerd in de lente van 2017 en een keer in de herfst van 2018. Beide keren hebben onderzoekers in veertien buurten zestig vragenlijsten (in totaal 840) persoonlijk overhandigd aan bewoners die in de straten wonen rondom het project. De volgende dag zijn de vragenlijsten weer persoonlijk in een gesloten envelop opgehaald.⁴ In 2017 hebben we 576 ingevulde vragenlijsten opgehaald. Dit is een respons van 69%. In 2018 hebben we 651 ingevulde vragenlijsten opgehaald, een respons van maar liefst 78%.

¹ Naast de grotere projecten ondersteunde het Oranje Fonds in een tender ook 103 kleinschalige groene, sociale buurtinitiatieven. Deze projecten ontvingen in 2015 en 2016 eenmalig een klein bedrag van het Fonds. De lijn van de kleinschalige projecten is binnen groen Verbindt eind 2016 stopgezet. De evaluatie van de kleinschalige projecten is in een aparte tussenrapportage verwerkt: M. van der Klein en L. Wilderink (2017). Groen Verbindt: ontmoeting en sociaal contact in de buurttuin Evaluatie over 2015 en 2016. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

² M. van der Klein, M. van Dijk en I. van de Wiel (2017). Groen Verbindt: buurtbewoners en zorgcliënten maken contact via de tuin. Tussenrapportage over de ontwikkelingen in 2016. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

³ M. van der Klein, L. Wilderink en L. Reches (2019) Groen verbindt zorg en de buurt. Van storming naar performing in een stimuleringsprogramma, 2015-2018. Utrecht Verwey-Jonker Instituut.

⁴ In deze rapportage vergelijken we de meting van 2017 met de meting van 2018. We kunnen niet hard maken dat dezelfde buurtbewoners in beide jaren de vragenlijst invulden. Omdat het totaal aantal respondenten beide jaren groot is, is de kans dat verschillen tussen beide metingen komen door een andere steekproef minimaal.

Respondenten in het buurtonderzoek

Zestig procent van de respondenten in het buurtonderzoek van 2017 is vrouw en veertig procent is man. Bij de tweede meting van het buurtonderzoek in 2018 is 63 procent vrouw en 37 procent man. De respondenten van 2017 zijn gemiddeld 54 jaar oud; de respondenten van 2018 gemiddeld 51 jaar. Bij beide metingen is ruim een derde van de respondenten hoogopgeleid (WO of HBO, 2017: 37%, 2018: 35%). Een kwart van de respondenten rondde een opleiding in het middelbaar beroepsonderwijs af; een derde rondde de lagere of middelbare school af. De helft van de respondenten heeft betaald werk (2017: 49%, 2018: 54%), in loondienst of als zelfstandige. Ruim een kwart (28%) van de respondenten in 2017 is gepensioneerd of met de VUT. Van de respondenten in 2018 is voor een vijfde (20%) dat het geval. Eenenzestig respondenten (12%) hebben (naast een Nederlandse achtergrond) ook een andere culturele achtergrond ingevuld. Bij de tweede meting in 2018 zijn dat 59 respondenten (10%). De huishoudsamenstelling van de respondenten is veelal twee volwassenen met kinderen (2017: 38%, 2018: 42%), twee volwassenen zonder kinderen (2017: 36%, 2018: 29%). Een vijfde van de respondenten (2017: 21%, 2018: 18%) is alleenstaand.

Groene buurtinitiatieven en onderzoek naar sociale cohesie, contact en betrokkenheid

Het Oranje Fonds kiest voor een programma als Groen Verbindt omdat groene buurtinitiatieven een 'aantrekkelijk, waardenvrij, laagdrempelig, en onomstreden middel' zijn om mensen met zeer uiteenlopende achtergronden te laten samenkomen en te laten samenwerken (zie Van der Klein et al., 2017 a en b, de programma opzet en de eerdere evaluatie van Groen Dichterbij door Alterra, Luttik et al., 2014). Daarmee zijn groene initiatieven ook geschikt om sociale samenhang te bevorderen. Aan de hand van het evaluatieonderzoek in het algemeen en het buurtonderzoek in het bijzonder wil het Oranje Fonds de voortgang op sociale cohesie kunnen monitoren en inzicht krijgen in de resultaten van de initiatieven.

Wie onderzoek doet naar sociale cohesie en betrokkenheid op elkaar kan daar niet rechtstreeks in die termen naar vragen. Alleen onderzoekers denken in zulke termen, respondenten niet, of het nu om buurtbewoners, actieve deelnemers aan de projecten en/of zorg cliënten gaat. Het Oranje Fonds wil met Groen Verbindt contact en onderlinge verbondenheid stimuleren. Door middel van de projecten wil het fonds contact in de buurt en contact tussen verschillende groepen die elkaar niet als vanzelf tegenkomen bevorderen. In dit onderzoek hebben we 'contact/elkaar kennen' en 'onderlinge verbondenheid/sociale betrokkenheid' uiteindelijk als volgt geoperationaliseerd:

- Elkaar op straat tegenkomen/elkaar van gezicht kennen.
- Elkaar gedag zeggen/groeten.
- Een praatje met elkaar maken.
- Samen een activiteit/activiteiten doen.
- Iets weten van elkaars situatie.
- Begrip voor elkaar hebben.
- Elkaar hulp bieden.
- Elkaar hulp vragen.
- Vriendschap aanknopen & onderhouden.

We zijn in de hele evaluatie benieuwd naar een continuüm van sociaal contact, hierboven gerangschikt op volgorde van weak naar strong ties, van zwakke naar sterke onderlinge relaties, van het begin van sociale cohesie naar sterke sociale cohesie.⁵ Ook in dit deel over het buurtonderzoek zullen we op dit continuüm terugkomen, vooral in hoofdstuk 4 komen de bevindingen in dat kader aan de orde.

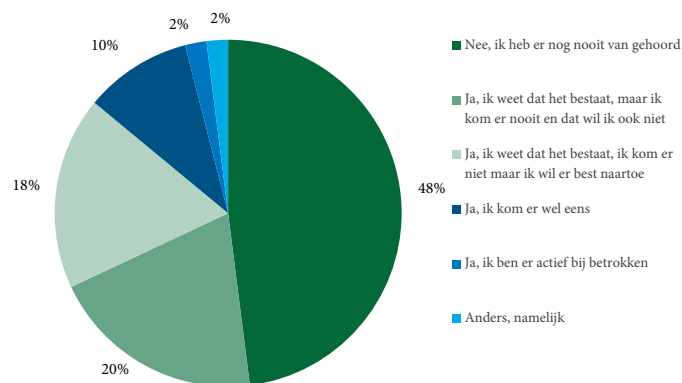
⁵ In de rangschikking is in de tussenrapportages ook een stippellijn opgenomen: daar ligt de scheiding tussen enerzijds 'contact/elkaar kennen' en anderzijds 'sociale betrokkenheid', iets voor elkaar (willen) betekenen.

2 Bereik van het groene project in de buurt

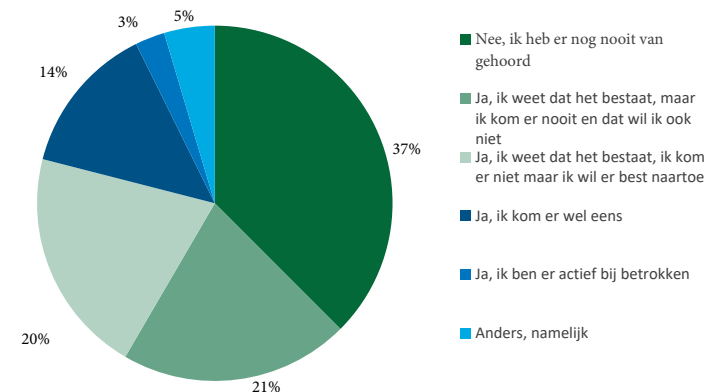
2.1 10% meer bekendheid gekregen onder buurtbewoners

We hebben de buurtbewoners gevraagd of zij bekend zijn met het groene project in hun buurt. Bijna de helft van de respondenten in 2017 gaf aan nog nooit van het project te hebben gehoord. In 2018 geldt dit voor 38% van de bevroegde buurtbewoners. Bij beide metingen weet een vijfde wel dat de tuin bestaat, maar komt er nooit en wil dat ook niet. Nog bijna een vijfde weet dat het bestaat, komt er niet, maar wil er best naartoe. In 2017 was 10% bezoeker van het project en in 2018 geeft 14% aan er wel eens als bezoeker te komen. Slechts 13 respondenten bij de eerste meting (2%) waren actief betrokken bij het project, bij de tweede meting zijn dat er 17 (3%).⁶

Figuur 1 Bekendheid met initiatief (Buurtonderzoek 2017, N= 576)

Figuur 2 Bekendheid met initiatief (Buurtonderzoek 2018, N= 635)

Gemiddeld hebben de 14 projecten die onderzocht zijn in het buurtonderzoek dus meer bekendheid in de buurt gekregen in het afgelopen jaar. Van deze 14 projecten zijn er 10 projecten vooruitgegaan qua bekendheid, 2 achteruit gegaan en 2 projecten gelijk gebleven. Een overzicht van de individuele projecten en hun ontwikkelingen in bekendheid is te vinden in de bijlage.

De actieve deelnemers van de meting begin 2017 waren gemiddeld twee jaar ouder dan de buurtbewoners die niet actief betrokken zijn. In 2018 waren de actieve deelnemers juist twee jaar jonger dan buurtbewoners die niet actief betrokken zijn. Een tiende van de respondenten in de buurt in 2017 is ouder dan 75 jaar (2017: 9%, 2018: 6%); bij de actieve deelnemers is dat 4% begin 2017 en maar 1% begin 2018. Wat betreft geslacht, opleidingsniveau, culturele achtergrond of huishoudsamenstelling zijn er geen grote verschillen tussen de actieve deelnemers en de buurtbewoners die niet actief betrokken zijn.

⁶ Bij de vergelijkingen tussen actief betrokken deelnemers (uit het deelnemersonderzoek) en niet-actief betrokken buurtbewoners verderop in deze rapportage zijn deze 13/17 respondenten in de analyses niet meegenomen, om overlap tussen beide groepen te voorkomen.

Tabel 1. Wat is uw leeftijd?

	Buurtonderzoek, niet actief betrokken				Deelnemersonderzoek, wel actief betrokken			
	2017		2018		2017		2018	
Categorieën	N=500 ⁷	%	N=577	%	N=164	%	N=130	%
0-15	1	0%	1	0%	1	1%	5	4%
16-30	42	8%	66	11%	7	4%	10	8%
31-45	127	25%	143	25%	31	19%	30	23%
46-60	141	28%	193	33%	59	36%	66	51%
61-75	146	29%	142	25%	60	37%	18	14%
76-100	43	9%	32	6%	6	4%	1	1%
Gemiddelde	54 jaar		51 jaar		56 jaar		49 jaar	

Tabel 2. Welke omschrijving past het beste bij u?

	Buurtonderzoek, niet actief betrokken				Deelnemersonderzoek, wel actief betrokken			
	2017		2018		2017		2018	
	N= 515	%	N=568	%	N=164	%	N=130	%
Werkende met betaald werk/ zelfstandige	256	50%	312	55%	48	29%	27	21%
Werkloos	16	3%	12	2%	5	3%	8	6%
Vrijwilliger ⁸	15	3%	14	3%	34	21%	20	15%
(deels) Arbeidsongeschikt	26	5%	29	5%	10	6%	12	9%
Scholier/student	10	2%	23	4%	6	4%	1	1%
Huisvrouw/Huisman	31	6%	35	6%	6	4%	1	1%
Gepensioneerd/met de VUT	141	27%	110	19%	37	23%	46	35%
Anders, namelijk:	4	1%	19	3%	13	8%	8	6%
Geen antwoord	16	3%	14	3%	5	3%	7	5%

2.2 Niet naar het project omdat ...

In beide jaren vulden meer dan driehonderd (2017: 334, 2018: 366) buurtbewoners de vraag in waarom zij niet willen komen naar de tuin in kwestie. Onder hen zijn respondenten die nog nooit van het project gehoord hadden, én respondenten die er wel van weten.⁹ In 2017 zeggen 100 buurtbewoners (30%) ‘te druk [te zijn] met betaald werk’, in 2018 selecteren 131 buurtbewoners (36%) deze reden. Nog eens ruim honderd zijn ‘te druk met kinderen en familie’ (2017: 33%, 2018: 30%). “Misschien moet ik gewoon eens binnenstappen” geeft een buurtbewoner nabij de Plataan in Amersfoort aan.

Voor beide metingen geldt dat bijna een vijfde van de buurtbewoners die deze vraag invulden, niet naar het project wil komen omdat zij geen interesse hebben in contact met bewoners van de zorg- of opvanginstelling. Meer dan vijftig buurtbewoners (2017: 16%, 2018: 14%) zijn te druk met ander vrijwilligerswerk. Er is dus inderdaad sprake van (lichte) concurrentie van ander vrijwilligerswerk. We hebben de buurtbewoners niet gevraagd of dat groen vrijwilligerswerk betreft.

Iets meer dan honderd buurtbewoners (2017: 102, 2018: 110) vulden de antwoordcategorie ‘Anders, namelijk’ in. Er is weinig verschil tussen de open antwoorden in 2017 en 2018. Uit deze open antwoorden blijkt dat het merendeel van de buurtbewoners (39) niet naar het project komen omdat ze er ook ‘niet (genoeg) vanaf weten’. Een zesde deel van de buurtbewoners die de categorie ‘Anders namelijk’ invulden (15 van de 102) geeft aan niet naar het project te komen aangezien ze geen tijd hebben. Een respondent (nabij het Groen Trefpunt in IJsselstein) zegt:

⁷ Dit is het aantal respondenten van het buurtonderzoek minus de 13/17 respondenten die aangaven actief betrokken te zijn bij het project en minus de respondenten die deze vraag niet invulden.

⁸ Het verschil tussen het percentage dat zichzelf in het buurtonderzoek en in het deelnemersonderzoek omschrijft als vrijwilliger op deze vraag valt vermoedelijke te verklaren uit de context van de vragenlijst. Actieve deelnemers omschrijven zichzelf binnen een vragenlijst over het project snel als vrijwilliger, terwijl zij daarnaast ook betaald werk kunnen hebben, werkloos kunnen zijn of bijvoorbeeld in de VUT kunnen zitten.

⁹ De buurtbewoners die nog nooit van het project gehoord hadden werden niet gevraagd om deze vraag in te vullen. We hebben de antwoorden van deze respondenten toch meegenomen in de analyses omdat zij wel iets zeggen over waarom buurtbewoners niet deel zouden willen nemen.

“We hebben een hele volle agenda, ben altijd blij als we weer lekker thuis kunnen zijn, maar misschien wandel ik toch een keer binnen”.

Acht buurtbewoners hebben een eigen tuin en geven dat op als reden om niet te gaan. Vijf buurtbewoners komen niet naar de tuin vanwege psychische en fysieke belemmeringen zoals reuma en pleinvrees. *“Ik ben een gesloten en verlegen persoon en vindt het contact leggen met andere mensen lastig”.*

Enkele buurtbewoners geven aan dat zij ‘geen behoefte’ hebben en één respondent (nabij de Voedseltuin Overvecht in Utrecht) zegt: *“sociaal contact laat zich niet dwingen”.*

Tabel 3. Als u bij vraag 1 heeft gezegd dat u niet naar -naam initiatief- wilt komen, kunt u hier aangeven waarom dat zo is. Meerdere antwoorden mogelijk.

	2017		2018	
	N=334	%	N=366	%
Te druk met betaald werk	100	30%	131	36%
Te druk met kinderen/familie	110	33%	111	30%
Te druk met ander vrijwilligerswerk	53	16%	50	14%
Fysieke belemmeringen	30	9%	24	7%
Geen interesse voor natuur/groen	31	9%	29	8%
Geen interesse om contact aan te gaan met bewoners - naam zorginstelling-	63	19%	70	19%
Anders, namelijk	102	30%	110	31%

Een enkeling voelt zich niet prettig in de omgeving van het project. Zo geven een aantal respondenten van Moestuin en boomgaard Havenpark in Apeldoorn aan de cliënten hun schrik aanjagen:

“Ik rij met de kinderen wel eens via Omnizorg naar de stad het ziet er leuk uit en ik wil de tuin graag van dichtbij zien, wel ben ik erg op mijn hoede voor de cliënten van Omnizorg” [Omnizorg werkt met verslaafden en daklozen, MvdK, LW].

Een andere respondent ziet zelfs drugsdealers bij Omnizorg. En rondom het park bij de voedseltuin Overvecht in Utrecht voelt ook één respondent zich onveilig.

2.3 Wat is er voor nodig om wel naar de tuin toe te gaan?

Aan de buurtbewoners die wel naar het project zouden willen komen maar dat tot nu toe nog niet hebben gedaan (2017: 18% uit figuur 1, 2018: 21%), hebben we gevraagd wat daar verandering in kan brengen. En ook anderen vulden deze vraag in. Uit de open antwoorden van totaal 170 respondenten in 2017 en 225 respondenten in 2018 blijkt dat ongeveer 40% ‘behoefte hebben aan meer informatie of een uitnodiging’. *“Het zou fijn zijn als er elke week door middel van reclame wordt aangegeven wat er te doen en te koop is”.* De enquête van het Verwey-Jonker instituut is voor sommige buurtbewoners aanleiding om eens te gaan kijken. Enkel van hen geven het organiseren van een open dag als tip, of ze vragen om specifieke activiteiten: *“Ik kom daar alleen als er iets georganiseerd wordt zoals een kerstmarkt”* zegt een respondent nabij het Groene Spoor in Enschede. Een buurtbewoner bij de tuin van de Plataan in Amersfoort wil graag dat er meer activiteiten worden georganiseerd voor kinderen of buurtbewoners om zo meer mensen naar de tuin te krijgen. In Oosterbeek zou volgens een buurtbewoners het verwijderen van het bord waarop staat ‘verboden toegang’ leiden tot meer betrokkenheid van buurtbewoners.

Meer dan twintig buurtbewoners wil meer tijd uittrekken om naar het project toe te gaan: *“Ik moet zelf de tijd ervoor nemen en dat is er nog niet van gekomen door andere bezigheden”* geeft een respondent nabij De Voord in Elburg aan. Tijdens het locatiebezoek blijkt overigens dat in Amersfoort De plataan het een aantal mensen wat makkelijker maakt om die tijd te nemen: studenten van een het werkleerbedrijf bellen daar bij buurtbewoners aan om hen direct op dat moment uit te nodigen voor een kopje koffie.

3 Kwetsbaarheid van niet betrokken buurtbewoners en actieve deelnemers vergeleken

3.1 Een sociale doorsnee

We hebben aan de niet actief betrokken buurtbewoners en de actieve deelnemers gevraagd in hoeverre zij belemmeringen ervaren om mee te kunnen doen aan het maatschappelijk leven. Op de sociale belemmeringen scoren beide groepen bij beide metingen zo goed als gelijk. Dan gaat het om taal/cultuur, financiën en gevoel 'er niet bij te horen' (zie tabel 4). Op die gebieden bereiken de projecten een doorsnee uit de buurt. Het gros van de buurtbewoners die niet actief betrokken zijn vindt, net als de actieve deelnemers, dat zij voldoende contacten hebben met andere mensen. In tabel 5 is te zien dat dertig buurtbewoners bij de eerste meting (6%) vinden dat zij te weinig contact hebben met andere mensen. Bij de tweede meting in 2018 geldt dat voor 37 buurtbewoners (eveneens 6%).

3.2 Buurtbewoners op gezondheid minder kwetsbaar dan actieve deelnemers

Uit locatiebezoek en eerdere metingen onder actieve deelnemers in ons onderzoek bleek dat de verzameling projecten als geheel een onverwacht sterke kant hebben. De projecten zijn namelijk in z'n geheel goed in het bereiken van op kwetsbare mensen met gezondheidsproblemen. Ze bereiken zorgcliënten én ze bereiken relatief veel actieve deelnemers met een gezondheidsbeperking (Van der Klein et al., 2017). Als we de buurtbewoners die niet betrokken zijn vergelijken met de actieve deelnemers aan de projecten, dan valt het volgende op. Buurtbewoners geven vaker de boodschap dat zij zich niet belemmerd voelen op het gebied van geestelijke, lichamelijk of algemene gezondheid; het gaat hier om een verschil van rond de 10% tussen buurtrespondenten en actieve deelnemers.

Bij de eerste meting in 2017 zagen we dat actieve deelnemers aan de projecten vaker en meer gezondheidsbelemmeringen ervaren dan niet bij het project betrokken buurtbewoners. Ook bij de tweede meting in 2018 is dat het geval. Het percentage buurtbewoners dat op de een of andere manier een belemmering ervaart door algemene lichamelijke gezondheid is afgenomen. Dit geldt voor buurtbewoners die niet betrokken zijn en mensen die wel betrokken zijn. In beide groepen is het aantal mensen dat zich (algemeen) gezond voelt groter.

In 2017 ervaarde bijna een derde van de deelnemers een belemmering door algemene lichamelijke gezondheid, in 2018 nog een aantal procent meer (2017: 30%, 2018: 33%). In 2017 ervaarde een kwart van de niet actief betrokken buurtbewoners een licht, matig of ernstige belemmering, in 2018 is dat gedaald tot een vijfde (2017: 25%, 2018: 20%). Bijna een derde (2017: 31%, 2018: 32%) van de actieve deelnemers ervaart door lichamelijke beperkingen dat zij niet helemaal mee kunnen doen met het maatschappelijk leven, en ongeveer een kwart van de niet actief betrokken buurtbewoners doet dat (2017: 26%, 2018: 21%).

Het buurtonderzoek bevestigt dat de deelnemers aan de tuinen bovengemiddeld kwetsbaar zijn. Dat vermoeden wij al naar aanleiding van de vergelijking met algemene gemiddelden die door KING verzameld worden. Ook de niet-cliënten die meedoen aan de tuinen ervaren wat meer problemen met hun gezondheid dan de gemiddelde groep buurtbewoners. De tuinen trekken twee soorten kwetsbare groepen dus: de cliënten van de zorg en opvanginstellingen en de meer kwetsbare buurtbewoners.

Tabel 4. Het kan zijn dat u door omstandigheden zoals ziekte of arbeidsongeschiktheid niet helemaal mee kan doen aan het maatschappelijk leven. Kunt u aangeven hoe de volgende zaken u beperken om mee te doen met de maatschappij?

	Buurtonderzoek, niet actief betrokken				Deelnemersonderzoek, actief betrokken			
	2017		2018		2017		2018	
a. Algemene lichamelijke gezondheid	N=539	%	N=591	%	N=170	%	N=143	%
Geen belemmering	404	75%	473	80%	118	69%	97	68%
Lichte belemmering	65	12%	70	12%	27	16%	31	22%
Matige belemmering	58	11%	40	7%	21	12%	10	7%
Ernstige belemmering	12	2%	8	1%	4	2%	5	4%
b. Lichamelijke beperkingen (moeite met bewegen)	N=525		N=581		N=170		N=143	
Geen belemmering	385	73%	460	79%	116	68%	198	69%
Lichte belemmering	75	14%	80	14%	29	17%	28	20%
Matige belemmering	54	10%	33	6%	21	12%	15	11%
Ernstige belemmering	11	2%	8	1%	4	2%	2	1%
c. Geestelijke gezondheid	N=511		N=579		N=170		N=143	
Geen belemmering	471	92%	534	92%	146	86%	123	86%
Lichte belemmering	22	4%	27	5%	15	9%	13	9%
Matige belemmering	13	3%	13	2%	6	4%	6	4%
Ernstige belemmering	5	1%	5	1%	3	2%	1	1%

	Buurtonderzoek, niet actief betrokken				Deelnemersonderzoek, actief betrokken			
	2017		2018		2017		2018	
d. Taal/cultuur	N=510	%	N=580	%	N=170	%	N=143	%
Geen belemmering	490	96%	544	94%	164	97%	136	95%
Lichte belemmering	11	2%	21	4%	5	3%	2	1%
Matige belemmering	6	1%	11	2%	1	1%	4	3%
Ernstige belemmering	3	1%	4	1%	0	0%	1	1%
e. Financiën (laag inkomen)	N=508		N=571		N=170		N=143	
Geen belemmering	413	81%	476	83%	135	79%	122	85%
Lichte belemmering	62	12%	56	10%	18	11%	12	8%
Matige belemmering	25	5%	27	5%	10	6%	4	3%
Ernstige belemmering	8	2%	12	2%	7	4%	5	4%
f. Gevoel 'er niet bij te horen' / 'niet thuis te voelen'	N=516		N=585		N=170		N=143	
Geen belemmering	462	90%	529	90%	149	88%	126	89%
Lichte belemmering	34	7%	40	7%	12	7%	12	8%
Matige belemmering	16	3%	13	2%	5	3%	3	2%
Ernstige belemmering	4	1%	3	1%	4	2%	2	1%

Tabel 5. Vindt u dat u voldoende contacten heeft met andere mensen?

	Buurtonderzoek, niet actief betrokken				Deelnemersonderzoek, actief betrokken			
	2017		2018		2017		2018	
	N=547	%	N=619		N=169	%	N=142	%
Ja, zeker	440	80%	514	83%	135	80%	109	77%
Ja, maar ik zou wel wat meer willen	59	11%	55	9%	19	11%	23	16%
Nee, te weinig	30	6%	37	6%	11	7%	7	5%
Wil ik niet zeggen/ weet niet	18	3%	13	2%	4	2%	3	2%

4

Sociale contacten: bezoekers, actieve deelnemers en niet betrokken buurtbewoners

We hebben aan drie groepen gevraagd welke ervaringen zij hebben met sociale contacten, sociale betrokkenheid en gevoel van veiligheid in de buurt:

- Buurtbewoners die nooit naar de tuin gaan (buurtonderzoek 2017: 491 van de 576, 2018: 502 van de 651).
- Bezoekers uit de buurt (buurtonderzoek 2017: 56, 2018: 87).
- Actieve deelnemers (deelnemersonderzoek 2017: 168, 2018: 137).

4.1 Deelnemen helpt bij contact maken

De bezoekers uit de buurt rapporteren bij de vier stellingen in tabel 6 de grootste vooruitgang in het afgelopen jaar. Bijvoorbeeld met de stelling 'Sinds het afgelopen jaar sta ik eerder voor andere mensen klaar' is 65% van de bezoekers in 2017 het eens, terwijl dit percentage bij de buurtbewoners die nooit naar de tuin gaan en actieve deelnemers 45% is. Actieve deelnemers geven minder vaak aan dat de stelling op hen van toepassing is dan mensen die 'wel eens' op de tuin komen. Dat is opmerkelijk. Wij denken dat dit komt omdat verschillende typen vrijwilligers deelnemen aan het project. Onder deze actieve deelnemers zijn namelijk mensen die makkelijk contact maken en klaarstaan voor anderen ("sterke vrijwilligers"), maar ook kwetsbaardere mensen waar de projecten ook voor gestart zijn. Deze laatste groep is het waarschijnlijk minder vaak eens met de stellingen en drukken zo de vorderingen van de actieve deelnemersgroep.

In 2018 valt het op dat ook mensen die nooit komen, positiever zijn gaan antwoorden op stellingen over contact en onderlinge hulp in de buurt. Dat lijkt erop te wijzen dat de tuinen goed zijn voor de sociale cohesie in de buurt: actief betrokkenen en zelfs mensen die er nooit komen voelen meer cohesie.

Wanneer we de actieve deelnemers aan de projecten vergelijken met de buurtbewoners die nooit komen valt het volgende op. De actieve deelnemers zijn het vaker eens met de stelling 'Ik heb het afgelopen jaar nieuwe mensen leren kennen in de buurt' dan de buurtbewoners die aangaven nooit bij het project te komen. In 2017 was voor 83% van de actieve deelnemers is deze stelling waar, in 2018 voor 88%. In 2018 was voor 60% van de buurtbewoners die nooit bij het project komen deze stelling waar, in 2018 voor 74%. Bij de stellingen 'Sinds het afgelopen jaar durf ik meer mensen om hulp te vragen' en 'Sinds het afgelopen jaar sta ik eerder voor mensen klaar' scoren de actieve deelnemers en buurtbewoners die nooit komen vergelijkbaar.

Voor alle drie de categorieën respondenten is voor andere mensen klaarstaan makkelijker dan zelf hulp vragen. In alle drie de categorieën zijn de respondenten het vaak eens met de stelling 'Ik heb het afgelopen jaar nieuwe mensen leren kennen in de buurt'. Zij zijn het minder vaak eens met de stellingen 'Sinds het afgelopen jaar sta ik eerder voor anderen klaar' en nog minder vaak met de stelling 'Sinds het afgelopen jaar durf ik meer mensen om hulp te vragen'. Contact maken is dus gemakkelijker dan voor andere mensen klaarstaan, laat staan zelf om hulp vragen.

Wanneer we de actieve deelnemers aan de projecten vergelijken met de buurtbewoners die nooit komen valt het volgende op. De actieve deelnemers zijn het vaker eens met de stelling 'Ik heb het afgelopen jaar nieuwe mensen leren kennen in de buurt' dan de buurtbewoners die aangaven nooit bij het project te komen. In 2017 was voor 83% van de actieve deelnemers is deze stelling waar, in 2018 voor 88%. In 2018 was voor 60% van de buurtbewoners die nooit bij het project komen deze stelling waar, in 2018 voor 74%. Bij de stellingen 'Sinds het afgelopen jaar durf ik meer mensen om hulp te vragen' en 'Sinds het afgelopen jaar sta ik eerder voor mensen klaar' scoren de actieve deelnemers en buurtbewoners die nooit komen vergelijkbaar.

Tabel 6. Reageer op de volgende stellingen. Contact in de buurt

	Buurtbewoners die nooit komen				Bezoekers uit de buurt (‘Ik kom er wel eens’)				Actieve deelnemers			
	2017		2018		2017		2018		2017		2018	
Ik heb het afgelopen jaar nieuwe mensen leren kennen in de buurt	N=491	%	N=487	%	N=56	%	N=84	%	N=168	%	N=137	%
Helemaal waar	134	27%	188	39%	27	58%	37	44%	98	58%	81	59%
Een beetje waar	171	33%	169	35%	16	29%	30	36%	42	25%	40	29%
Niet waar	164	33%	119	24%	12	21%	15	18%	20	12%	10	7%
Weet niet	22	5%	11	2%	1	2%	2	2%	8	5%	6	4%
Sinds het afgelopen jaar durf ik meer mensen om hulp te vragen	N=463	%	N=461	%	N=54	%	N=79	%	N=168	%	N=137	%
Helemaal waar	66	14%	79	17%	12	22%	13	17%	24	14%	19	14%
Een beetje waar	91	20%	98	21%	12	22%	20	25%	36	21%	36	26%
Niet waar	221	48%	219	48%	20	37%	35	44%	83	49%	60	44%
Weet niet	85	18%	65	14%	10	19%	11	14%	25	15%	22	16%

	Buurtbewoners, die nooit komen				Bezoekers uit de buurt (‘Ik kom er wel eens’)				Actieve deelnemers			
	2017		2018		2017		2018		2017		2018	
Sinds het afgelopen jaar sta ik eerder voor andere mensen klaar	N=471	%	N=473	%	N=52	%	N=78	%	N=168	%	N=137	%
Helemaal waar	97	21%	102	22%	13	25%	18	23%	30	18%	24	18%
Een beetje waar	105	22%	148	31%	21	40%	25	32%	45	27%	40	29%
Niet waar	192	37%	174	37%	13	25%	22	28%	70	42%	55	40%
Weet niet	77	16%	49	10%	5	10%	13	17%	23	14%	18	13%
Ik voel me het afgelopen jaar veiliger op straat	N=470	%	N=474	%	N=51	%	N=77	%	N=168	%	N=137	%
Helemaal waar	75	16%	87	18%	13	26%	22	29%	17	10%	18	13%
Een beetje waar	91	19%	110	23%	14	28%	17	22%	26	16%	30	22%
Niet waar	217	46%	224	47%	17	33%	28	36%	85	51%	62	45%
Weet niet	87	19%	53	11%	7	14%	10	13%	40	24%	27	20%

Wanneer we de actieve deelnemers aan de projecten vergelijken met de buurtbewoners die nooit komen valt het volgende op. De actieve deelnemers zijn het vaker eens met de stelling 'Ik heb het afgelopen jaar nieuwe mensen leren kennen in de buurt' dan de buurtbewoners die aangaven nooit bij het project te komen. In 2017 was voor 83% van de actieve deelnemers is deze stelling waar, in 2018 voor 88%. In 2018 was voor 60% van de buurtbewoners die nooit bij het project komen deze stelling waar, in 2018 voor 74%. Bij de stellingen 'Sinds het afgelopen jaar durf ik meer mensen om hulp te vragen' en 'Sinds het afgelopen jaar sta ik eerder voor mensen klaar' scoren de actieve deelnemers en buurtbewoners die nooit komen vergelijkbaar.

Voor alle drie de categorieën respondenten is voor andere mensen klaarstaan makkelijker dan zelf hulp vragen. In alle drie de categorieën zijn de respondenten het vaak eens met de stelling 'Ik heb het afgelopen jaar nieuwe mensen leren kennen in de buurt'. Zij zijn het minder vaak eens met de stellingen 'Sinds het afgelopen jaar sta ik eerder voor anderen klaar' en nog minder vaak met de stelling 'Sinds het afgelopen jaar durf ik meer mensen om hulp te vragen'. Contact maken is dus gemakkelijker dan voor andere mensen klaarstaan, laat staan zelf om hulp vragen.

4.2 Wie niet naar de tuin toekomt zegt bewoners van instellingen minder vaak gedag

We hebben de respondenten ook vragen voorgelegd over het soort contact dat zij hebben met de bewoners van de zorg- of opvanginstelling die betrokken zijn bij het project. De buurtbewoners die 'wel eens komen' bij het project zijn het in 2017 vaker eens (57%) met de stelling 'Sinds het afgelopen jaar zeg ik de bewoners van de zorginstelling- vaker goedendag' dan de buurtbewoners die nooit komen (18%). Twee derde van de actieve deelnemers aan de tuinen is vaker gedag gaan zeggen, een nog groter aandeel. Deze zelfde verhoudingen tussen de drie groepen respondenten zien we ook bij

de andere stellingen terug. De projecten hebben een functie in het bewerkstelligen van contact tussen groepen die elkaar niet zo vaak ontmoeten (cliënten en buurtbewoners), maar dat geldt alleen/vooral voor de oppervlakkiger vormen van contact. Als het gaat om vaker samen iets doen of voor elkaar klaarstaan, dalen de percentages. Nog steeds maakt de tuin het voor actieve deelnemers en incidentele bezoekers makkelijker om meer verbonden te raken met zorg- en opvangcliënten, dan voor mensen die er nooit komen.

In 2018 zijn net als de actieve deelnemers ook de buurtbewoners het vaker eens met onderstaande stellingen dan vorig jaar. Dit geldt alleen niet bij de stelling 'Ik heb het afgelopen jaar (nieuwe) bewoners van -naam zorginstelling- leren kennen'. Alle drie de groepen zijn het hier minder vaak mee eens dan vorig jaar. Ook wat betreft het contact met cliënten van de zorg-opvanglocatie geldt dus dat de tuinen ook goed zijn voor buurtbewoners die nooit komen.

Tabel 7. Reageer op de volgende stellingen. De stellingen gaan over het contact dat u heeft met bewoners van -naam zorginstelling-, de zorginstelling die bij het Groen Verbindt project betrokken is.

	Buurtbewoners, die nooit komen				Bezoekers uit de buurt ('Ik kom er wel eens')				Actieve deelnemers			
	2017		2018		2017		2018		2017		2018	
a. Sinds het afgelopen jaar zeg ik de bewoners van -naam zorginstelling- vaker goedendag	N=466	%	N=466	%	N=54	%	N=78	%	N=166	%	N=131	%
Helemaal waar	30	6%	77	17%	18	33%	22	28%	63	38%	64	49%
Een beetje waar	54	12%	71	15%	13	24%	26	33%	46	28%	37	28%
Niet waar	303	65%	221	47%	18	33%	22	28%	40	24%	21	16%
Weet niet	22	17%	97	21%	5	9%	8	10%	17	10%	9	7%
b. Sinds het afgelopen jaar maak ik vaker een praatje met de/een bewoner(s) van -naam zorginstelling -	N=468	%	N=470	%	N=54	%	N=79	%	N=166	%	N=131	%
Helemaal waar	22	5%	22	5%	14	26%	14	18%	54	33%	56	43%
Een beetje waar	16	3%	76	16%	12	23%	23	29%	56	34%	46	35%
Niet waar	363	78%	298	63%	26	49%	33	42%	41	25%	20	15%
Weet niet	67	14%	73	16%	1	2%	9	11%	15	9%	9	7%
c. Ik heb het afgelopen jaar (nieuwe) bewoners van -naam zorginstelling- leren kennen	N=464	%	N=472	%	N=53	%	N=81	%	N=166	%	N=131	%
Helemaal waar	80	17%	19	4%	21	40%	11	14%	66	40%	50	38%
Een beetje waar	81	18%	29	6%	15	28%	14	17%	64	39%	43	33%
Niet waar	204	44%	360	76%	11	21%	42	52%	28	17%	31	24%
Weet niet	99	21%	64	14%	6	11%	13	16%	8	5%	7	5%

	Buurtbewoners, die nooit komen				Bezoekers uit de buurt ('Ik kom er wel eens')				Actieve deelnemers			
	2017		2018		2017		2018		2017		2018	
d. Sinds het afgelopen jaar doe ik vaker iets samen met de/een bewoner(s) van -naam zorginstelling-	N=469	%	N=473	%	N=53	%	N=80	%	N=166	%	N=131	%
Helemaal waar	12	3%	10	2%	6	11%	7	9%	32	19%	23	18%
Een beetje waar	7	2%	11	2%	8	15%	7	9%	61	37%	49	37%
Niet waar	395	84%	401	85%	36	68%	59	74%	59	36%	49	37%
Weet niet	55	12%	51	11%	3	6%	7	9%	14	8%	10	8%
e. Ik heb het afgelopen jaar meer voor bewoners van -naam zorginstelling- klaargestaan als dat nodig was	N=466	%	N=472	%	N=53	%	N=80	%	N=166	%	N=131	%
Helemaal waar	6	1%	7	2%	4	8%	7	9%	26	16%	28	21%
Een beetje waar	11	2%	17	4%	8	15%	5	6%	56	34%	43	33%
Niet waar	391	84%	395	84%	39	74%	58	73%	64	39%	49	37%
Weet niet	58	12%	53	11%	2	4%	10	13%	20	12%	11	8%

5

Mening van buurtgenoten over het groene initiatief in hun buurt

We hebben de buurtbewoners open gevraagd wat ze ervan vinden dat het groene initiatief in hun buurt is gevestigd. Bijna vijfhonderd (487) buurtbewoners vulden deze vraag in. Tegen de 80% (385) is positief over het project. “goed en veelbelovend initiatief” geeft een respondent in Leeuwarden aan. Een derde van hen gebruikt het woord “prima”. Een enkeling (8) is negatief over de vestiging van het project in hun buurt. Een respondent zegt:

“Onzin, het geld kan beter in de veiligheid van het park worden gestopt door meer verlichting te plaatsen zodat hangjongeren de boel niet slopen”.

5.1 Positief omdat ...

Van de 92 buurtbewoners (een kwart van de prima/positief) die een toelichting geven waarom zij enthousiast zijn over het project, heeft bijna een derde (26) het vooral over de meerwaarde van het project voor de bewoners van de zorg- of opvanginstelling. “Wel mooi voor de ouderen daar en voor de mensen die er ook van willen genieten uit de buurt” zegt een respondent nabij Verbinding rond het Vredesplein in Rotterdam. Meerdere respondenten geven aan dat ze het project “een erg leuk initiatief voor de ouderen” vinden.

Een tiental vindt de vestiging van het project in hun buurt positief voor zichzelf. Een respondent geeft aan: “dat stellen mijn vrouw en ik erg op prijs. Hoe meer groen, hoe beter, vinden wij!”. Het grootste deel van de toelichtingen – iets meer dan een derde – vindt de tuin goed voor het versterken van sociaal contact in de buurt. Een respondent nabij AZC Buurtmoestuin in Heerhugowaard zegt over het initiatief:

“Een goed plan om misschien elkaar wat beter te leren kennen en begrip te hebben voor elkaars situatie en cultuur”.

Nabij Overvecht in Utrecht geeft een respondent aan:

“Ik vind het heel leuk, want het heeft veel mensen/bewoners getrokken en het is eigenlijk een verbinding tussen buurtbewoners”.

Een aantal (8) buurtbewoners vindt de vestiging van de tuin vooral leuk voor de kinderen en de vrijwilligers die er werken. Een buurtbewoner van de tuin van de Plataan in Amersfoort zegt:

“Heel leuk aangezien er veel kinderen wonen. Hopelijk stimuleert het meer kinderen om buiten te gaan spelen”.

Vijftien buurtbewoners zijn positief over de tuin in de buurt aangezien het de uitstraling van de buurt verbeterd: “leuk een groene plek in het centrum” en “leuk initiatief en fijn dat het groen blijft in plaats van bebouwing”. Aan de andere kant vinden vijf buurtbewoners de tuin een goed initiatief maar juist een belemmering voor de uitstraling van de buurt: “prima maar het ziet er chaotisch uit. Rommelig zelfs!” geeft een respondent nabij Oosterhökkes in Brunssum aan.

5.2 Contact tussen groepen, contact tussen buurtbewoners

Het Oranje Fonds is het programma Groen Verbindt gestart om contact te stimuleren tussen groepen die elkaar in het dagelijks leven niet zo vaak tegenkomen, meer in het bijzonder: buurtbewoners en cliënten van zorg en opvang. Denk bij die laatste groep bijvoorbeeld aan ouderen in verpleeghuizen, GGZ- cliënten, mensen met een verstandelijke beperking of NAH, daklozen en bewoners van asielzoekerscentra. In de *toelichtingen in het buurtonderzoek* komt de tuin zelden voor als ontmoetingsplaats voor buurtbewoners en cliënten. *Een citaat als: “Mooi initiatief dat verbinding tussen bewoners van de buurt, leerlingen van de VMBO-school en cliënten van Het Baken (De Voord) tot stand brengt”* is een uitzondering. Meestal roemen de buurtbewoners de tuin als een plek voor de cliënten.

Het tweede doel dat het Oranje Fonds in het programma Groen Verbindt voor ogen heeft is sociale samenhang en leefbaarheid in wijken en buurten versterken. Op dat doel geven de toelichtingen in het buurtonderzoek meer positieve bevindingen: een derde van de buurtbewoners, die toelichten waarom ze het project goed vinden, geeft aan dat het project bijdraagt aan het versterken van sociaal contact in de buurt. Vanuit het oogpunt van de buurtbewoners kan geconcludeerd worden dat de tuinen er vooral in slagen om contact tussen buurtbewoners te stimuleren.

6 Conclusie

In ruim een jaar tijd hebben de tuinen 10% meer bekendheid gekregen onder buurtbewoners.

In de lente van 2017 bleek bijna de helft van de huishoudens uit de straten om het project heen nog nooit van het project gehoord te hebben. Een vijfde wist wel dat de tuin bestaat, maar komt er nooit en wil dat ook niet. Nog bijna een vijfde van deze respondenten in de eerste meting wist dat het project bestaat, komt er niet, maar wil er best naartoe. Slechts 13 respondenten (2%) van de bijna 600 in 2017 bevraagde huishoudens uit de straten om de projecten heen zijn actief betrokken bij het project.

In 2018 zijn de tuinen bekender geworden onder buurtbewoners. Bij de tweede meting van het buurtonderzoek in de herfst van 2018 geldt dat 38% van de bevraagde buurtbewoners nog nooit van het project heeft gehoord. Ook zijn er meer buurtbewoners die aangeven de tuin wel eens te bezoeken: 10% in 2017 en 14% in 2018.

Veel directe aanwonende buurtbewoners hebben het te druk met werk of kinderen om naar de tuin te komen. Maar er zijn ook veel respondenten die geen contact willen maken met cliënten van zorg of opvang (zij hebben “*geen interesse om het contact aan te gaan*”). Bovendien is er een flink aantal dat aangeeft behoefte te hebben aan meer publiciteit over de activiteiten op de tuin of de tuin zelf. Folders, een maandkalender, facebook, tweets en de aanwezigheid op informatiemarkten: het wordt allemaal gewaardeerd door de groep die nu niet komt, maar dat misschien wel zou willen (een vijfde van de bevraagde huishoudens uit de buurt). Projectleiders die denken dat zij al genoeg doen aan publiciteit, kunnen we naar aanleiding van het onderzoek meegeven dat het in dit geval nooit genoeg is. U kunt nog meer flyereren, reclame maken in huis-aan-huisbladen, of bijvoorbeeld meedoen aan Burendag, NLDoet of de Oranje Fonds-collecte.

Relatief veel kwetsbare vrijwilligers betrokken

In de groep mensen die wel eens naar de tuin toekomen en die er actief zijn zitten relatief veel mensen die kampen met gezondheidsproblemen. De verzamelde projecten zijn samen goed in het bereiken van kwetsbare mensen met gezondheidsproblemen. Ze bereiken zorgcliënten én ze bereiken relatief veel vrijwilligers met een gezondheidsbeperking (Van der Klein et al., 2017). Vrijwilligers bij de projecten ervaren vaker en meer gezondheidsbelemmeringen dan niet bij het project betrokken buurtbewoners. Als we de buurtbewoners die *niet actief* zijn bij het project, vergelijken met de *actieve deelnemers*, dan zien we dat buurtbewoners zich minder vaak belemmerd voelen op het gebied van geestelijke, lichamelijk of algemene gezondheid; het gaat hier om een verschil van rond de 6% tussen buurtrespondenten en betrokken vrijwilligers. Beide groepen scoren op ‘ervaren *sociale* belemmeringen bij deelname aan het maatschappelijk leven’ zo goed als gelijk. Dan gaat het om zaken als eenzaamheid, taal & cultuur, financiën en het gevoel ‘er niet bij te horen’. Op die gebieden bereiken de projecten een doorsnee uit de buurt.

Contact tussen bewoners van zorg en opvang en andere burgers

De projecten van Groen Verbindt zijn belangrijk voor de bevordering van het contact tussen mensen met en zonder beperkingen. De antwoorden op de volgende stellingen laten dat zien: hoe intensiever men bij het project betrokken is hoe hoger de score op de frequentie van iets samen doen of elkaar gedag zeggen.

Ook mensen die nooit op de tuinen komen zijn in 2018 positiever gaan antwoorden dan in 2017 op stellingen over contact en onderlinge hulp in de buurt. Dat lijkt erop te wijzen dat de tuinen goed zijn voor de sociale cohesie in de buurt: actief betrokkenen en zelfs mensen die er nooit komen voelen meer cohesie.

Bij veel buurtbewoners staat deze functie van de tuin niet op het netvlies. Ze denken soms dat het project er vooral is voor de bewoners van zorg en opvang. Zeker wanneer de tuin op instellingsgrond ligt, ligt er een opdracht voor de projectleider om duidelijk te maken dat iedereen welkom is. Bij de projecten die met (ex)-verslaafden werken zijn er daarnaast overlast- en imagoproblemen. Buurtbewoners met kinderen komen niet graag op een plaats waar verslaving en dealers zo zichtbaar zijn.

Veel buurtbewoners zijn positief over de aanwezigheid van het project in hun buurt

De meesten omdat het project goed is voor het versterken van het sociale contact in de buurt. Al staat het eigen plezier ook wel eens voorop: *“Mijn vrouw en ik genieten er erg van om daar te zijn!”*.

7 Literatuur

Luttik, J., Aalbers, C.B.E.M., Donders, J.L.M., Langers, F. (2014), *Groen dichterbij: Wat maakt groene buurtprojecten tot een succes?* (No. 2571). Alterra, Wageningen - UR.

Klein, M. van der, & Wilderink, L. (2017) *Groen Verbindt: ontmoeting en sociaal contact in de buurttuin. Evaluatie over 2015 en 2016*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Klein, M. van der, Dijk, M. van & Wiel, I. van de. (2017). *Groen Verbindt: buurtbewoners en zorgcliënten maken contact via de tuin. Tussenrapportage over de ontwikkelingen in 2016*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Klein, M. van der, Wilderink, L. & Reches, L. (2019) *Groen verbindt zorgen de buurt. Van storming naar performing in een stimuleringsprogramma, 2015-2018*. Utrecht Verwey-Jonker Instituut.

Bijlage Buurtonderzoek 2017 en 2018 vergeleken per project

< betekent kleiner/minder geworden tussen lente 2017 en herfst 2018.

> betekent groter/meer geworden tussen lente 2017 en herfst 2018

= betekent gelijk gebleven tussen lente 2017 en herfst 2018

Project	Locatie	Bekendheid in de buurt	Sociaal contact	Opmerking van de onderzoeker
AZC Weslinge Groen	Heerhugowaard	<	>	De tuin is verplaatst en nu minder zichtbaar voor buurtbewoners die voorheen langs wandelden of fietsten.
De Buurtmoestuin	Elburg	=	>	
Geluk kweek je zelf	Biezenmortel	<	=	
De Tuin van de Plataan	Amersfoort	>	=	
Groen Trefpunt	IJsselstein	>	>	
Groen Verbindt de Schepenbuurt	Leeuwarden	>	>	
Groen Verbindt Enschede Zuid	Enschede	=	<	
Natuurlijk Samen	Zwolle	>	>	
Oosterhōfkes	Brunssum	>	>	
Samen Scheppen	Oosterbeek	>	>	
Verbinding rond het Vredesplein	Rotterdam	>	>	
Moestuin Havenpark	Apeldoorn	>	>	
Buiten Gewoon	IJsselstein	>	=	
Voedseltuin Overvecht	Utrecht	>	=	

Colofon

Opdrachtgever	Oranje Fonds
Auteurs	Dr. M. van der Klein L. Wilderink, MSc.
Omslag	Ontwerppartners, Breda
Uitgave	Verwey-Jonker Instituut Kromme Nieuwegracht 6 3512 HG Utrecht T (030) 230 07 99 E secr@verwey-jonker.nl I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload worden via onze website:
<http://www.verwey-jonker.nl>.

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2019.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.

Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute. Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is mentioned.

VERWEY-JONKER INSTITUUT

Kromme Nieuwegracht 6
3512 HG Utrecht

T 030 230 07 99

E secr@verwey-jonker.nl

I www.verwey-jonker.nl